

Colomba di DACIA MARAINI

UN CONVEGNO ALL'UNIVERSITÀ DI VESZPRÉM SUI LINGUAGGI SETTORIALI E SULLE DONNE SCRITTRICI IN ITALIA, IN FRANCIA E IN UNGHERIA

DACIA MARAINI „Colomba”-ja

TANÁCSKOZÁS A VESZPRÉMI EGYETEMEN AZ OLSZ, FRANCIA ÉS MAGYAR NŐI ÍRÓK MŰVEINEK SPECIÁLIS NYELVEZETÉRŐL

„Frailty, thy name is woman!”, „Fragilità, il tuo nome è donna”, dice Shakespeare nel primo atto dell'Amleto. Credo che oggi questa affermazione andrebbe di molto riconsiderata alla luce del ruolo sempre crescente che le donne vanno assumendo nel mondo, nella società civile, nell'amministrazione pubblica, nella cultura e nella letteratura.

Un esempio che io vorrei portare è quello di Dacia Maraini, una scrittrice italiana tra le nostre più rappresentative, che si inserisce perfettamente nel tema di questo e che incarna appieno la donna moderna, anche per le lotte che ha sostenuto a favore della emancipazione femminile.

Della Maraini, narratrice, poetessa, commediografa, vorrei brevemente parlare di un romanzo apparso in Italia non molti mesi fa, in cui il multilinguismo e il multiculturalismo si realizzano con grande efficacia. Il romanzo s'intitola *Colomba*. E' la storia di una ragazza, Colomba, appunto, che è sparita da un anno, ed anche la storia della nonna Zaira, che la cerca, con l'inseparabile bicicletta, setacciando in lungo e in largo i boschi delle montagne abruzzesi. Insieme è anche una epopea familiare, che si estende per oltre un secolo e percorre, con i suoi personaggi e le famiglie che ruotano attorno a questi personaggi, un po' tutta l'Italia, con particolare riferimento ai luoghi più cari alla scrittrice: la Sicilia, Firenze, Torino, il Trentino, l'Abruzzo, dove la Maraini ormai da tempo trascorre buona parte dell'anno nella sua casa marsicana.

„Frailty, thy name is woman!”, „Fragilità, il tuo nome è donna”, „Törékenység, nő a neved”, mondja Shakespeare a Hamlet első felvonásában. Azt hiszem, ez az állítás ma már jelentős átértelmezésre szorul. A nők szerepe, jelenléte növekszik az egész világon, a civil társadalomban éppen úgy, mint a közigazgatásban, a kultúrában, következésképpen az irodalomban is.

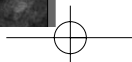
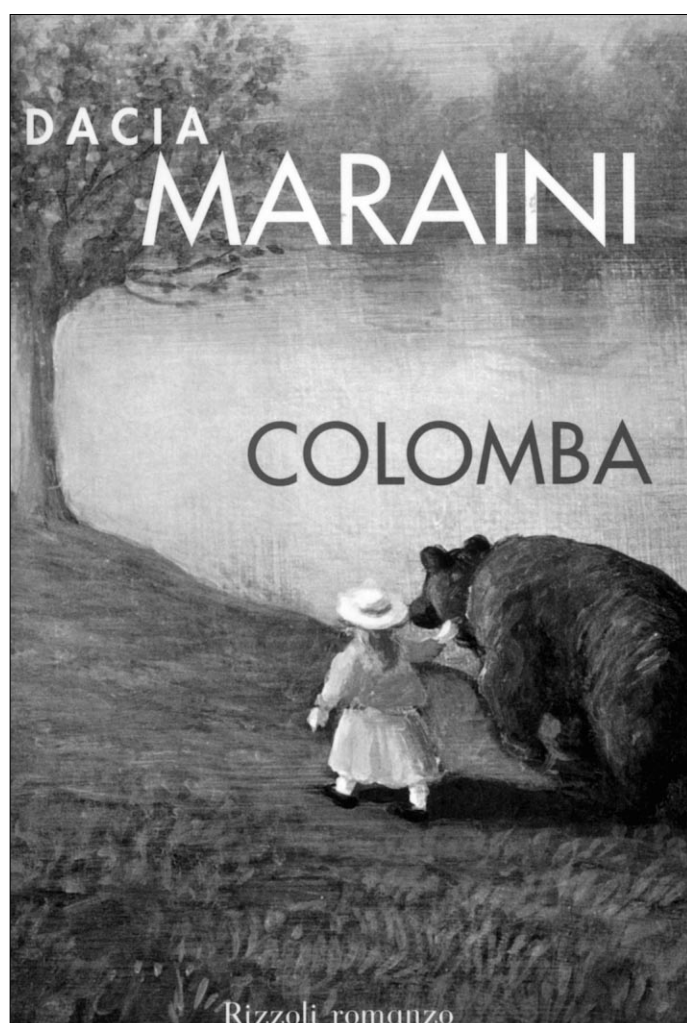
En a kortárs olasz írónők egyik legjellegzetesebb alakja, Dacia Maraini példáját választottam, akinek munkássága tökéletesen illik választott témánkhoz. Tökéletesen megtestesíti a modern nő alakját, aki maga is harcolt a női egyenjogúság megteremtéséért.

Szeretnék tőle, az írótól, költőtől, drámaírótól, egy olyan néhány hónapja megjelent regényt választani, röviden azt elemezni, melyben a többnyelvűség és a multikulturalitás nagy hatással, szerves egységben jelenik meg. A címe *Regény*, a címe *Colomba*. Egy lány, *Colomba története*, ki egy éve már eltűntnek számít. *De Zaira nagymama története is, ki nem hagy fel a lány keresésével, elválaszthatatlan biciklijével szelvében-hosszában fésüli át az abruzzói hegyek minden zegét-zugát. A történet egyben egy család évszázaddal korábbra visszanyúló eposza, melyben a felvillantott személyek és családok ott kavarnak a szereplők körül. Érintett egész Itália, és megjelennek az írónőnek legkedvesebb vidékei, különösképpen Szicília, Firenze, Torino, Trentinoi és persze Abruzzo, ahol Maraini már jó ideje az év nagy részét tölti marsicai házában.*

Amikor valaki a *Colomba*-t elkezd olvasni – legalább is e sorok írójával ez történt – rögtön Pirandellóra gondol, leginkább a Hat szerep keres egy szerzőt című darabra. Itt a történet nagyon hasonló. Míg az írónő, amolyan rövidre vágott hajú nő, éppen egy nagy írói erőfeszítést igénylő regényt ír Auschwitzról – egy asszony történetét formálja, aki alig nyolc éves korában, 1944-ben eltűnt, talán éppen egy náci koncentrációs táborban megölt gyermekkori zsidó barátja után kutat – egyszer csak felsejlenek előtte egy másik történet szereplői, kopogtatna írói fantáziájának ajtaján és azt kéri: meséljen róluk is.

Ahogy az olvasásban előrehaladunk, elfelejjük már Pirandellót, de nem felejtjük el az irodalmat, mert az irodalom, mint olyan Dacia Maraini e kötetének egyik főszereplője. Ezra Pound azt mondta, hagyni kell, hogy a lehető legtöbb nagy művész befolyásoljon bennünket, de arra is szükség van, hogy megőrizzük méltóságunkat, ismerjük el nyíltan gyengeségeinket, vagy, ha nem, legalább rejtjük el a világ elől, amennyire az lehetséges. Maraini gyakran idéz kedvenc szerzőitől, Calderóntól, Barcától. Nagyon jelentős a jelenlétük, Zaira nagymama fordít tőlük. Tőle kölcsönzi Maraini regényének mottóját. Szerepelnek idézetek a könyven Lodovico Ariosto Orlando Furioso című művéből, Flaubert-től, Kafkától, Garcia Lorcától Shakespeare-en át egészen Dantéig. Nem csak a nagy írók és költők tűnnek fel a regényben, de jelen van a népi kultúra is például az Alpok lakóinak dalai formájában, melyek a regénynek különös „zenei” aláfestést kölcsönöznek.

Az irodalom és a kultúra mellett, beleértve a hagyományos, mára eltűnőben lévő népi kultúrát és zenét is a regény másik főszereplője az a nyelv, amely tökéletesen alkalmazkodik a szereplők karakteréhez, rendre változik, cserélődik egészen az abruzzói dialektus alkalmazásáig. Külön érdekesség egy Abruzzóból Ausztráliába emigrált,

Quando uno incomincia a leggere *Colomba* – o almeno questo è accaduto a chi vi parla - pensa subito a Pirandello, in particolare all'autore dei *Sei personaggi*. Si verifica una situazione analoga. Qui mentre la scrittrice, identificata come la donna dai capelli corti, sta scrivendo un impegnativo romanzo su Auschwitz, che racconta di una donna in cerca di un amico d'infanzia ebreo, scomparso ad appena otto anni, nel 1944, forse ucciso in un campo di concentramento nazista, ecco che accade che dei personaggi di un'altra storia bussino alla porta della sua fantasia e chiedano di essere raccontati.

Andando avanti nella lettura, ci dimentichiamo di Pirandello, ma non ci dimentichiamo della letteratura, perché la letteratura è uno dei protagonisti di questo libro di Dacia Maraini. Ezra Pound ha scritto che bisogna lasciarsi influenzare dal maggior numero possibile di grandi artisti, ma bisogna avere la decenza o di riconoscere apertamente il debito, o di nascondere quanto più è possibile. La Maraini cita spesso i suoi autori preferiti, da Calderón de la Barca, una presenza assai viva, che Zaira sta traducendo, dal quale la scrittrice prende anche l'epigrafe del suo romanzo, a Ludovico Ariosto dell'Orlando Furioso, così vicino, nella natura e nel cuore fantastico, a *Colomba*, da Flaubert a Kafka, da Garcia Lorca a Shakespeare, fino a Dante. Non solo i grandi scrittori e i grandi poeti entrano in questo romanzo, ma anche la cultura popolare, come per esempio quella delle canzoni degli alpini, fa da sfondo al romanzo.

Insieme alla letteratura e alla cultura la lingua è protagonista in questo libro, una lingua che sa adattarsi perfettamente ai suoi personaggi, cambiando di volta in volta, fino all'uso del dialetto abruzzese, o a un maccheronico e gustosissimo inglese-abruzzese di un emigrato tornato dall'Australia nel suo Abruzzo.

La trama del romanzo è semplice. Una nonna ostinata, Zaira, che cerca ostinatamente la nipote Colomba, contro tutto e contro tutti, sulle montagne marsicane. Ma questo è solo il pretesto per un progetto molto ambizioso che compendia in uno più romanzi, più storie, in un ordito assai ben articolato, quasi enciclopedico. Qui c'è la storia, c'è la geografia, c'è l'ecologia, c'è il bracconaggio, c'è l'emigrazione, c'è la lotta politica, c'è il mondo femminile, c'è la vita di coppia, c'è il problema della droga, c'è quello dell'emarginazione. Ci sono insomma tutti i temi cari alla Maraini, ma ci sono anche i problemi più scottanti della società in cui viviamo. E ci sono i luoghi a lei più familiari. C'è molta passione e ci sono voli pindarici, c'è poesia e c'è prosa asciutta, c'è il sentimento dell'amore e c'è quello dell'odio. E qui mi fermo, perché il mio vuole solo essere un invito a leggere questo bellissimo romanzo.

(d. m.)

majd hazatért olasz szereplő izes beszéde, amolyan makaróni angol-abruzzói nyelvi egyvelegben.

A regény története egyszerű. Egy eltökélt nagymama, Zaira, fáradtságot nem kimélve keresi az unokáját, Colombát. Ő egyedül, minden és mindenki ellen, a marsicai hegyekben. De ez ugyanakkor nem más, mint ürügy arra, hogy egy ambiciózus vállalkozás beteljesüljön: egy regényben, több regény, több történet egyesüljön egy jól szerkesztett, szövevényes, majdnem enciklopédikus mű keretében. Van itt történelem, van itt földrajz, környezetvédelem, van itt orvadászat, emigráció, van itt politikai küzdelem, de megjelenik a nők sajátos világa is, valaki, aki kettős életet él, szó esik a drogproblémáról és van itt kirekesztés is. Jelen van tehát az irónőnek kedves minden téma, de jelen van a velünk élő társadalom minden égető gondja. És ott vannak persze az irónőnek legkedvesebb tájak és vidékek is. Szenvedély van a regényben, pindaroszi szárnyalások, de van benne költészet, szikár próza, szerelmes érzelmek éppúgy, mint a gyűlölet lángjai is. És itt megállok. Írásom ugyanis nem akart több lenni, mint szerény invitálás arra: olvassák el ezt a gyönyörű regényt.

(d. m.)

Dacia Maraini è nata a Firenze. Ha pubblicato i romanzi *La vacanza* (1962), *L'età del malessere* (1963), *Memorie di una ladra* (1973), *Donna in guerra* (1975), *Isolina* (1985), *La lunga vita di Marianna Ucria* (1990, Premio Campiello 1990), da cui è stato tratto il film di Roberto Faenza, *Voci* (1994), *Dolce per sé* (1997). Tra le sue raccolte di poesie ricordiamo *Viaggiando con passo di volpe* (1991) e *Se amando troppo* (1998). La sua produzione teatrale è stata per la prima volta raccolta nei due volumi *Fare teatro 1966–2000* (2000). Nel 1980 ha pubblicato con Piera Degli Esposti, *Storia di Piera* a cui è seguito *Piera e gli assassini* (2003), nel 1993 *Bagheria*, nel 1996 *Un clandestino a bordo*, nel 2001 *La nave per Kobe*. Ha vinto nel 1999 il Premio Strega con *Buio*. Le sue opere sono editte presso Rizzoli e tradotte in venti paesi.

Sul *Corriere della Sera* tiene una rubrica ogni tre settimane dal titolo „Il sale sulla coda“.

Dacia Maraini Firenzében született. Korábban megjelent regényei: a *Vakáció* (1962); a *Rosszullétek kora* (1963); *Egy tolvajnö visszaemlékezései* (1973); a *Nő a háborúban* (1975); a *Szigetlakónő* (1985); *Marianna Ucria hosszú élete* (1990, *Campiello Díj*). Ez utóbbi művéből készült a *Roberto Faenza* rendezte *Hangok* című film (1994). Említsük még a *Sajátmagának édes* (1997) című regényét. *Verseketetei közül emlékeztetünk a Rókaléptekkel utazva* (1991), és a *Túlságosan szeretve* (1998) című kötetekre. *Színházi darabjait a Piera Degli Esposti Kiadó jelentette meg; Piera története, majd ennek folytatásaként a Piera és a gyilkosok* (2003); *Bagheria* (1993); *Potyautas a fedélzeten* (1996); *Hajó Kobéba* (2001). A *Sötétség* című művével 1999-ben elnyerte a *Strega Díjat*. *Regényeit a Rizzoli Kiadó jelentette meg, melyeket húsz ország nyelvére fordítottak le. Állandó heti rovata van a Corriere della Sera című napilapban „Il sale sulla coda” címmel.*